

פנסיה צריכה להיות מבוטחת ובטוחה

ברברה סבירסקי, מנהלת מרכז אדוּה

ההודעה של משרד האוצר, על כוונתו לקצץ את קצבת הפנסיה בכ-10% לעובדים ועובדות המבוטחים בקרנות הפנסיה החדשות שייצאו לגמלאות משנת 2014 ואילך, עוררה דיונים רציניים מאוד על הפנסיה. נעדרו מהדיונים האלה כמה עובדות שברצוני להעלות להלן:

- דמי הניהול אחראים לנגיסה של בין 10% ל-30% מכספי הפנסיה. זה כולל הן את דמי הניהול המירביים הנקבעים על-ידי משרד האוצר (6% על ההפקדה ו-0.5 על הצבירה) והמוטלים בדרך כלל על עובדים/ות שאין להם כוח מיקוח, והן את דמי הניהול הממוצעים, שהם נמוכים יותר אבל עדיין גבוהים מדי (3.8% על ההפקדה ו-0.32 על הצבירה). הבעיה העיקרית של הפנסיה שלנו היא שרובנו לא מצליחים לחסוך מספיק, אם בגלל שכר נמוך, אם בגלל היעדר רצף. הבעיה מאפיינת הן גברים והן נשים, אולם היא חריפה יותר בקרב נשים, בגלל שכרן הנמוך יחסית לשכר הגברים, ובגלל הפסקות עבודה הקשורות ללידות. דרך בטוחה להגדיל את הסכומים הנחסכים לשנות הפרישה היא להקטין את דמי הניהול. אם נקטין את דמי הניהול הממוצעים בכמחצית, חברות הביטוח המנהלות את קרנות הפנסיה עדיין תזכינה לרווחים נאים - והחוסכים/ות יזכו לסכומי חיסכון גדולים יותר.
- התשואה הממוצעת של קרנות הפנסיה החדשות מאז 2004, השנה שבה 70% מהחיסכון הפנסיוני הועברו לשוק ההון (30% נשאר מושקעים באגרות חוב ממשלתיות מיועדות בריבית מובטחת) היתה טובה מאוד – 10.68%.
- אז למה רוצה האוצר לקצץ את הקצבה? כי לפי התקנות הקיימות, בעת היציאה לגמלאות משתנה הרכב תיק ההשקעות של החיסכון הפנסיוני של הגמלאי: 30% מהחיסכון ממשיכים להיות מושקעים באגרות חוב ממשלתיות מיועדות בריבית מובטחת ואילו כל היתר – 70% – מועברים לאגרות חוב ממשלתיות סחירות. וכאן קבור הכלב: מאז המשבר הפיננסי של סוף 2008, שלווה בהורדת הריבית הממשלתית, אגרות חוב אלה מניבות רבית נמוכה: 2%, לפי הפירסומים בעיתונות. עד למשבר, הצפי הרווח היה לריבית ממוצעת של 4% לשנה, ועל בסיס זה נקבע גובה הפנסיה החודשית של הגמלאים. זאת אומרת, לקחו את הכספים שנצברו בקופת הפנסיה של הפנסיונר/ת והוסיפו להם סכום השווה ל-4% ריבית לכל שנה של תקופת הפרישה (מספר השנים חושב לפי לוחות התמותה בשימוש בקרנות הפנסיה). את הסכום שהתקבל חילקו במספר חודשי החיים הנותרים (לפי לוחות התמותה) – וכך נקבעה הקצבה החודשית. כמובן, היו פנסיונרים שחיו פחות מהשנים הצפויות להם והיו פנסיונרים שחיו יותר.
- ב"טוטו" הזה הזוכים לאריכות ימים "הרוויחו", האחרים "הפסידו" והמערכת זכתה באיזון. כיוון שכיום אין צפי לעלייה קרובה בריבית הממשלתית, ועל מנת למנוע מתן "קצבאות יתר" למי שייצא לגמלאות החל ב-2014, מציע משרד האוצר לקצץ בקצבאות אלה כדי

- למנוע "קצבאות חסרות" לעובדים/ות שייצאו לגמלאות בעוד, נגיד, עשרים שנה. זאת כי הפנסיות של הדור הקרוב ימומנו בחלקן על ידי הדור הבא אחריו.
- משרד האוצר טוען כי הוא מציע לקצץ את הפנסיות כבר עתה, החל ב-2014, כדי שלא לפגוע בפנסיות של דור הפנסיונרים הבא. משרד האוצר מציג תמונה של "אין ברירה" – אבל יש גם יש ברירה, ואפילו יותר מאחת:
 - דרך אחת היא להעביר את כל כספי החיסכון הפנסיוני (או, לחלופין, 70% ממנו, כפי שהיה לפני 2004) לאגרות חוב ממשלתיות מיועדות בריבית מובטחת.
 - דרך שנייה היא להנהיג ערבות ממשלתית לריבית בגובה 4% + מדד לכספי החוסכים בקופות הפנסיה החדשות. נזכיר בהקשר זה כי מאז 2008 קיימת בישראל פנסיה חובה; ובכן, אם הממשלה מצווה על העובד/ת לחסוך לפנסיה, ההגינות מחייבת את הממשלה לבטח את הפנסיה. שאם לא כן, לא יהיה גבול לפגיעות שניתן יהיה לעשות בשם האיזון ולא יהיה ביטחון לפנסיה. ערבות ממשלתית נדרשת הן עבור החיסכון הצבור לאחר הפרישה והן עבור תיק החיסכון כולו. יש ארצות העושות זאת.
 - דרך שלישית הוזכרה כבר לעיל – לקצץ את דמי הניהול הגבוהים שגובות חברות הביטוח המנהלות את כספי הפנסיה של הקרנות החדשות.
- קיצוץ של הפנסיה הוא "פתרון" לא הכרחי, קטן וטכני לסוגיה חשובה המצריכה חשיבה מחדש.